

במדבר פרקים יג-יד

פרקים יג-יד עוסקים בשליחות המרגלים ותוצאותיה. חטא המרגלים הוא אחד משני החטאים של דור המדבר, והשפעתו לדורות. פרשת המרגלים מצטרפת לרצף המשברים שהתחוללו במחנה ישראל למן עזיבתם את הר סיני ואילך, במהלך השנה השניה ליציאתם ממצרים. למהלך הלימוד יוקדשו ארבעה שיעורים.

שאלות מכוונות למידה:

מה היתה השליחות אליה נשלחו התרים את הארץ?

מה היה חטאם של התרים (=המרגלים)?

מה עמד בבסיס חטאם?

מהו חטאו של עם ישראל?

מהו העונש ומשמעותו?

תגובת עם ישראל ומה נוכל ללמוד מחטא המעפילים?

2..... מבנה הפרק - למורה

5..... פרק יג [א-כד] - שליחת המרגלים

8..... פרק יג [כה-לג] - דיווח המרגלים בחזרתם וחטאם

11..... פרק יד [א-יב] - תגובות העם ומנהיגיו למרגלים

13... פרק יד [יג-מה] - תפילת משה המתקת העונש וחטא המעפילים

17..... הקשר רחב [רשות]

18..... הקשר אישי [רשות]

מבנה הפרק - למורה

לפניכם חלוקת הפרקים על פי נושאים.

כמובן שניתן לחלק את הפרק בדרכים שונות ומגוונות, ואין מבנה זה היחיד האפשרי.

מטרת המבנה היא מבט כולל על היחידה לפני שיוורדים לעיון בפרטיה.

<p>(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיְתִירוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אֲבֹתָיו תִּשְׁלְחוּ כָל גִּישָׁא בְהֵם:</p>	<p>(פרק יג) הציווי</p>
<p>(ג) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל פִּי ה' כָּלֶם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה: (ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן זְפוּרָה: (ה) לְמִטָּה שִׁמְעוֹן שִׁפְטָן בֶּן חוּרִי: (ו) לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה: (ז) לְמִטָּה יִשְׂשָׁכָר יִגָּאֵל בֶּן יוֹסֵף: (ח) לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן: (ט) לְמִטָּה בִּנְיָמִן פִּלְטִי בֶן רְפוּאָה: (י) לְמִטָּה זְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּן סוּדִי: (יא) לְמִטָּה יוֹסֵף לְמִטָּה מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶן סוּסִי: (יב) לְמִטָּה דָן עֲמִיאל בֶּן גַּמְלִי: (יג) לְמִטָּה אֲשֶׁר סֹתוּר בֶּן מִיכָאֵל: (יד) לְמִטָּה נַפְתָּלִי נַחֲבִי בֶן וּפְסִי: (טו) לְמִטָּה גָּד גְּאוּאֵל בֶּן מְכִי: (טז) אֵלֶּה שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שְׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשִׁיעַ בֶּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ:</p>	<p>הנשלחים</p>
<p>(יז) וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עֲלוּ זֶה בְּנִגְבַּב וְעֲלִיתֶם אֶת הָהָר: (יח) וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מָה הוּא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עֲלֶיהָ הַחֲזֹק הוּא הַרְפָּה הַמְעַט הוּא אִם רַב: (יט) וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב בָּהּ הַטּוֹבָה הוּא אִם רָעָה וּמָה הָעָרִים אֲשֶׁר הוּא יוֹשֵׁב בְּהֵנָּה הַבְּמַחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים: (כ) וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הוּא אִם רֹזָה הִישׁ בָּהּ עֵץ אִם אִיִן וְהִתְחַזְּקֶתֶם וּלְקַחְתֶּם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהִימִים יְמֵי בְּפוּרֵי עֲנָבִים:</p>	<p>הגדרת השליחות</p>
<p>(כא) וַיַּעֲלוּ וַיְתִירוּ אֶת הָאָרֶץ מִמִּדְבַּר צֵן עַד רְחֹב לְבָא חֲמַת: (כב) וַיַּעֲלוּ בְּנִגְבַב וַיָּבֹאוּ עַד חֶבְרוֹן וְשָׁם אַחִימֵן שָׁשִׁי וְתַלְמִי וְיִלְדֵי הָעֵנָק וַחֲבֵרוֹן שְׁבַע שָׁנִים נִבְנְתָה לְפָנָי צֵעַן מִצְרַיִם: (כג) וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֲשַׁבַּל וַיְכַרְתּוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאַשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאָהוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן הַרְמָנִים וּמִן הַתְּאֵנִים: (כד) לְמִקּוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֲשַׁכּוֹל עַל אֲדוּת הָאֲשַׁכּוֹל אֲשֶׁר בָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (כה) וַיָּשֻׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם:</p>	<p>ביצוע השליחות</p>
<p>(כו) וַיִּלְכוּ וַיָּבֹאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֵל כָּל עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְבַּר פָּאָרָן קְדָשָׁה וַיִּשְׁיבוּ אוֹתָם דָּבָר וְאֵת כָּל הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת פְּרֵי הָאָרֶץ: (כז) וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בְּאָנּוּ אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתָּנוּ וְגַם זָבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה פְרִיָּהּ: (כח) אַפְסֵם כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאָרֶץ וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם יִלְדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם: (כט)</p>	<p>חזרתם של התרים אל המחנה ודבריהם</p>

<p>עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן: (ל) ויהס כלב את העם אל משה ויאמר עלה נעלה וירשנו אתה כי יכול נוכל לה: (לא) והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו: (לב) ויצאו דבת הארץ אשר תרו אתה אל בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה ארץ אכלת יושביה הוא וכל העם אשר ראינו בתוכה אנשי מדות: (לג) ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:</p>	
<p>(א) ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: (ב) וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: (ג) ולמה ה' מביא אתנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבו הלוא טוב לנו שוב מצרימה: (ד) ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:</p>	<p>(פרק יד) תגובת העם</p>
<p>(ה) ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אתה טובה הארץ מאד מאד: (ח) אם חפץ בנו ה' והביא אתנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש: (ט) אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר עלם מעליהם וה' אתנו אל תיראם: (י) ויאמרו כל העדה לרגום אתם באבנים וכבוד ה' נראה באהל מועד אל כל בני ישראל: פ</p>	<p>תגובת המנהיגות (משה ואהרן, יהושע וכלב)</p>
<p>(יא) ויאמר ה' אל משה עד אנה ינאצני העם הזה ועד אנה לא יאמינו בי בכל האתות אשר עשיתי בקרבם: (יב) אכנו בדבר ואורשנו ואעשה אתך לגוי גדול ועצום ממנו: (יג) ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבם: (יד) ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עמד עליהם ובעמד ענן אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין לילה: (טו) והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר: (טז) מבלתי יכלת ה' להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר: (יז) ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר: (יח) ה' ארץ אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים: (יט) סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה:</p>	<p>תגובת ה' והסנגוריה של משה</p>

<p>(כ) וַיֹּאמֶר ה' סִלַּחְתִּי בְדַבְרְךָ: (כא) וְאוֹלָם חֵי אֲנִי וַיִּמְלֵא כְבוֹד ה' אֶת כָּל הָאָרֶץ: (כב) כִּי כָל הָאֲנָשִׁים הָרְאִים אֶת כְּבֹדִי וְאֶת אֶתְנִי אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בַּמִּצְרַיִם וּבַמִּדְבָּר וַיִּנְסוּ אֹתִי זֶה עֹשֶׂר פְּעָמִים וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי: (כג) אִם יֵרְאוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתֶּם וְכָל מְנַאֲצֵי לֹא יֵרְאוּהָ: (כד) וְעַבְדֵי כָּלֵב עֵקֵב הֵיטָה רֹחַ אַחֲרֵת עִמּוֹ וַיִּמְלֵא אַחֲרָי וַהֲבִיאתִיו אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר בָּא שָׁמָּה וּזְרַעוּ יוֹרְשָׁנָה: (כה) וְהַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב בְּעַמְּק מִחַר פָּנָיו וְסָעוּ לָכֶם הַמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יַם סוּף: (כו) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן לֵאמֹר: (כז) עַד מָתִי לַעֲדָה הָרְעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת תְּלֻנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שָׁמַעְתִּי: (כח) אָמַר אֱלֹהִים חֵי אֲנִי נָאִם ה' אִם לֹא כִּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֹן אֶעֱשֶׂה לָכֶם: (כט) בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִפְלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל פְּקֻדֵיכֶם לְכָל מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: (ל) אִם אַתֶּם תִּבְאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַתִּי אֶת יָדֵי לְשַׁבַּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן נּוּן: (לא) וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבֹז יִהְיֶה וַהֲבִיאתִי אֶתְּם וַיְדַעוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ: (לב) וּפְגָרֵיכֶם אַתֶּם יִפְלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה: (לג) וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רְעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת זְנוּתֵיכֶם עַד תִּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: (לד) בַּמִּסְפָּר הַיָּמִים אֲשֶׁר תִּרְתֶּם אֶת הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיְדַעְתֶּם אֶת תְּנוּאֹתַי: (לה) אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי אִם לֹא זֹאת אֶעֱשֶׂה לְכָל הָעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת הַנוֹעְדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְמוּ וְשֵׁם יִמְתּוּ:</p>	<p>דברי ה' והגדרת העונש</p>
<p>(לו) וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ וַיָּשִׁבוּ וַיְלֹנוּ וַיְלִינּוּ עָלָיו אֶת כָּל הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָה עַל הָאָרֶץ: (לז) וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דַבַּת הָאָרֶץ רָעָה בַּמִּגְפָּה לִפְנֵי ה': (לח) וַיְהוֹשֶׁעַ בֶּן נּוּן וְכָלֵב בֶּן יִפְנֶה חֵיו מִן הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֲלֹכִים לְתוֹר אֶת הָאָרֶץ: (לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד:</p>	<p>מות המרגלים</p>
<p>(מ) וַיִּשְׁכְּמוּ בַּבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעָלִינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חֲטֵאנוּ: (מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָּמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי ה' וְהוּא לֹא תִצְלַח: (מב) אֵל תַּעֲלוּ כִּי אֵין ה' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: (מג) כִּי הַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וַנִּפְלֹתֶם בְּחָרֵב כִּי עַל כֵּן שָׁבַתֶם מֵאַחֲרַי ה' וְלֹא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם: (מד) וַיַּעֲפְלוּ לְעֻלּוֹת אֶל רֹאשׁ הַהָר וְאַרְזֵן בְּרִית ה' וּמִשָּׁה לֹא מָשׁוּ מִקְרֵב הַמַּחְנֶה: (מה) וַיֵּרֶד הַעֲמַלְקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיִּכּוּם וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה:</p>	<p>חטא המעפילים</p>

פרק יג [א-כד] - שליחת המרגלים

שליחת התרים את הארץ

במדבר פרק יג

א וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיְתִירוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אֶחָד אִישׁ אֶחָד לְמִטָּה אַבְתָּיו תִּשְׁלְחוּ כָל נָשִׂיא בְהֵם: ג וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה מִמִּדְבַּר פָּאָרָן עַל פִּי ה' כָּלֶם אֲנָשִׁים רָאשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה:

נשים לב כי לתיאור שליחת האנשים יש מקבילה בספר דברים. נשווה בין הדברים:
דברים פרק א

(כב) וַתִּקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם וַתֹּאמְרוּ נִשְׁלַחָה אֲנָשִׁים לְפָנֵינוּ וַיַּחְפְּרוּ לָנוּ אֶת הָאָרֶץ וַיָּשֻׁבוּ אֵתְנוּ דְבַר אֶת הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר נָעַלְהָ בָּהּ וְאֵת הָעֵרִים אֲשֶׁר נָבֵא אֱלֹהֵינוּ: (כג) וַיִּיטֹב בְּעֵינֵי הַדָּבָר וַאֲקַח מִכֶּם שְׁנַיִם עֹשֶׂר אֲנָשִׁים אִישׁ אֶחָד לְשִׁבְט:

מן ההשוואה עולות שתי שאלות:

- א. של מי היתה היוזמה לשלוח את האנשים?
- ב. מה היתה מטרת השליחות?

(מומלץ לערוך טבלה על הלוח להבנת הדברים)

של מי היתה היוזמה לשליחתם?

רש"י:

[ב] שלח לך - לדעתך, אני איני מצווה לך, אם תרצה שלח, לפי שבאו ישראל ואמרו (דברים א, כב) נשלחה אנשים לפנינו, כמה שנאמר (שם) ותקריבון אלי כלכם וגו', ומשה נמלך בשכינה. אמר: אני אמרתי להם שהיא טובה, שנאמר (שמות ג, יז) אעלה אתכם מעני מצרים וגו', חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה: [ג] על פי ה' - ברשותו, שלא עכב על ידו:

נשים לב כי רש"י מביע את ההסתייגות מן השליחות ורואה כבר בה את יסוד החטא.

הערה למורה - דיוק לשוני: נשים לב שהתורה בספר במדבר משתמשת במילה 'לתור' את הארץ ולא לרגל את הארץ. רק בספר דברים מופיע הכינוי "מרגלים" וכן פעולת הריגול. כמו שכתוב (דברים א: כג-כד) "וייטב בעיני הדבר ואקח מכם שנים עשר אנשים איש אחד לשבט: ויפנו ויעלו הקרה ויבאו עד נחל אשכל וירגלו אתה"

מה היתה מטרת השליחות? [ז-כ]

נשים לב להגדרת השליחות בספר דברים: (כב) ותקרבו אלי פלכם ותאמרו נשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו וישבו אתנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן:

אין כל דיון בטיבה של הארץ אלא בדרכי הכיבוש שלה ואילו בפרקנו:

וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת אֲרִיז בְּנֵעַן וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם עָלוּ זֶה בְּנִגְבַּב וְעַלִיתֶם אֶת הָהָר: יח וּרְאִיתֶם אֶת הָאָרֶץ מַה הִיא וְאֵת הָעָם הַיֹּשֵׁב עָלֶיהָ הֲחֹזֵק הֲרַפָּה הֲמַעֲט הֲוֹא אִם רַב: יט וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִיא אִם רָעָה וּמָה הָעָרִים אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמִחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים: כ וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם רְזָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין וְהִתְחַזְּקוּתֶם וְלִקְחֹתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ וְהַיָּמִים יָמִי בְּכוֹרֵי עֲנָבִים:

בעיון בפשט הכתובים: ניתן להבחין בין שני סוגים של שאלות.

סוג אחד של שאלות בדבר טיבה של הארץ, וסוג שני של שאלות בדבר ההיערכות לכיבושה: שאלות בדבר טיבה של הארץ:

- וּמָה הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בָּהּ הֲטוֹבָה הִיא אִם רָעָה
- וּמָה הָאָרֶץ הַשְּׂמֵנָה הִיא אִם רְזָה הֲיֵשׁ בָּהּ עֵץ אִם אֵין וְהִתְחַזְּקוּתֶם וְלִקְחֹתֶם מִפְּרֵי הָאָרֶץ

שאלות בדבר כיבוש הארץ:

- הֲחֹזֵק הֲוֹא הֲרַפָּה הֲמַעֲט הֲוֹא אִם רַב:
- וּמָה הָעָרִים אֲשֶׁר הִיא יֹשֵׁב בָּהֶנָּה הַבְּמִחְנִים אִם בְּמִבְצָרִים:

רמב"ן- שתי מטרות לשליחת המרגלים:

אבל ישוּב העניין בזה, כי ישראל אמרו כדרך כל הבאים להלחם בארץ נכריה ששולחים לפניהם אנשים לדעת הדרכים ומבוא הערים ובשובם ילכו התרים בראש הצבא להורות לפניהם הדרכים, כעניין שנאמר (שופטים א, כד): 'הראנו נא את מבוא העיר', ושיתנו להם עצה באיזו עיר ילחמו תחלה ומאיזה צד יהיה נוח לכבוש את הארץ, וכך אמרו בפירוש (דברים א, כב): 'וישיבו אותנו דבר את הדרך אשר נעלה בה ואת הערים וגו'. כלומר הערים אשר נבא אליהן תחילה ומשם נבא בכל הארץ. וזו עצה הגונה בכל כובשי ארצות, וכן עשה עוד משה עצמו שנאמר (להלן כא, לב): 'וישלח משה לרגל את יעזר', וכן ביהושע בן נון (יהושע ב, א): 'שנים אנשים מרגלים'. ועל כן היה טוב בעיני משה. כי הכתוב לא יסמוך בכל מעשיו על הנס, אבל יצווה בנלחמים להיחלץ ולהישמר ולארוּב, כאשר בא הכתוב במלחמת העי (שם ח, ב), שהייתה על פי השם, ובמקומות רבים. אז נמלך משה בשכינה, ונתן לו השם רשות ואמר לו 'שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען, וידעוה ויגידו לכם ועל פיהם תתייעצו בעניין הכבוש: [...]

ויתכן כי משה בעבור שידע כי היא שמנה וטובה כמו שנאמר לו (שמות ג, ח) 'אל ארץ טובה ורחבה וגו', בעבור כן אמר להם שיתנו לב לדעת כן, כדי שיגידו לעם וישמחו ויחליפו כוח לעלות שם בשמחה, ולכך אמר להם 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ' (פסוק כ), כדי שיראו בעיניהם בשבת הארץ.

שתי המטרות לשליחת המרגלים על פי פירוש רמב"ן:

1. חלק מההכנות למלחמה על כיבוש הארץ בדרך הטבע.
2. לשמח את העם בטובה של הארץ לקראת הכניסה.

ביצוע השליחות

כא ויעלו ויתרו את הארץ ממדבר צן עד רחב לבא חמת: כב ויעלו בנגב ויבא עד חברון ושם אחימן ששי ותלמי ולידי הענק וחברון שבע שנים נבנתה לפני צען מצרים: כג ויבאו עד נחל אשכול ויקרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישאאו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים: כד למקום ההוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר פרתו משם בני ישראל:

דברי הנצי"ב מוולוז'ין: [העמקה]

וכמש"כ הרמב"ן ז"ל [...] רק לדעת איך יכבשו. וזה ודאי ראוי ומוכרח אם הכבישה היא בדרך הטבע. אבל אם היא מעל הטבע כאשר הלכו עד הנה במדבר אין מקום לשליחות כלל. שאין דבר חוצץ בפני תפארת עוזו ית'. והנה בעמדם בחורב ובתחילת נסיעתם משם היה באמת בדעתם ליכנס בזה האופן לא"י, ואין צורך לשליחות כלל. אבל בהליכה שלש מסעות הללו [בפרקים י"א-י"ב: תבערה, קברות התאוה וחצרות] ראו והתבוננו כי קשה עליהם לעמוד בזה האופן. באשר עפ"י גילוי שכינה שבקרבים כל מה שמדברים שלא כהוגן הוא באזני ה' כמו שמדברים בפלטין של מלך [...] אינם יכולים לעמוד בזהירות יתרה כזו. ולא מצאו עצמם מוכשרים לעמוד בהיכל מלך מלכי המלכים הקב"ה. על כן בחרו לעמוד בחוץ והשכינה תהיה בקרבם במדת מלכות. [...] על-כן הסכימו לשלח מרגלים ותהיה הכניסה בדרך הטבע.

לפי הנצי"ב הצורך לשלוח מרגלים משקף את המעבר מהנהגה ניסית של ימי יציאת מצרים להנהגה טבעית, שתאפיין את החיים בארץ ישראל. בסיפור המרגלים יזמו ישראל ללכת בדרכי הטבע ולא לסמוך על הנס כי ראו שהנהגה ניסית כרוכה בהענשה כואבת ומיידית, כפי שקרה בפרקים י"א-י"ב עם תחילת המסע מהר סיני לא"י.

פרק יג [כה-לג] - דיווח המרגלים בחזרתם וחטאם

כה וַיָּשִׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֵּץ אַרְבָּעִים יוֹם: כו וַיֵּלְכוּ וַיָּבִיאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶהֱרֹן וְאֶל כָּל עֵדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל מִדְּבַר פְּאָרְזָן קְדָשָׁה וַיָּשִׁיבוּ אוֹתָם דְּבַר וְאֵת כָּל הָעֵדָה וַיִּרְאוּם אֶת פְּרֵי הָאָרֶץ: כז וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנּוּ וְגַם זִבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה פְּרִיָּהּ: כח אָפֶס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם: כט עָמְלַק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן: ל וַיְהִי כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר עֲלֵה נַעֲלֶה וַיִּרְשְׁנוּ אֹתָהּ כִּי יָכוֹל נוֹכַל לָהּ: לא וְהָאֱנָשִׁים אֲשֶׁר עָלוּ עִמּוֹ אָמְרוּ לֹא נוֹכַל לַעֲלוֹת אֶל הָעָם כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ: לב וַיִּצְיִאוּ דִבַּת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תָּרוּ אֹתָהּ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הָאָרֶץ אֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בָּהּ לְתוֹר אֹתָהּ אֶרֶץ אֲכָלֶת יוֹשְׁבֶיהָ הוּא וְכָל הָעָם אֲשֶׁר רָאִינוּ בְּתוֹכָהּ אֲנָשִׁי מְדוּת: לג וְשָׁם רָאִינוּ אֶת הַנְּפִלִים בְּנֵי עֲנָק מִן הַנְּפִלִים וְנָהִי בְּעֵינֵינוּ כַּחַגְבִּים וְכֵן הָיִינוּ בְּעֵינֵיהֶם

הדיווח של המרגלים מחולק לשני שלבים:

בשלב הראשון בפסוקים כז-כט הם מדווחים לכאורה דיווח אמת על המצב בארץ

בשלב השני בפסוקים לא-לב הם אומרים בפירוש את עמדתם: לא נוכל לעלות! ומוציאים את דיבת הארץ ('ארץ אוכלת יושביה', 'אנשי מדות')

[להרחבה על עניין השלבים בדברי המרגלים, עיינו בנחמה ליבוביץ, עיונים לספר במדבר עמ' 176-

177]

המרגלים דברו בדיווח הראשון דברי אמת – אם כן במה חטאו?

כז וַיִּסְפְּרוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ בָּאנוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר שְׁלַחְתֶּנּוּ וְגַם זִבַת חֶלֶב וּדְבַשׁ הוּא וְזֶה פְּרִיָּהּ: כח אָפֶס כִּי עַז הָעָם הַיֹּשֵׁב בְּאֶרֶץ וְהָעָרִים בְּצִרּוֹת גְּדֹלַת מְאֹד וְגַם יְלָדֵי הָעֵנָק רָאִינוּ שָׁם: כט עָמְלַק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחֲתִי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן:

- נשים לב מה בדברים הללו שהם לכאורה דיווח, יש כבר מגמתיות שיסודה בחטא.

רמב"ן לפסוק כז לשון 'אפס':

(כז) וגם זבת חלב ודבש הוא - בעבור שצוה אותם לראות השמנה היא אם רזה, השיבו לו כי היא שמנה וגם זבת חלב ודבש היא, ועל שאלתו היש בה עץ אם אין, השיבו לו "וזה פריה", כי כן צוה אותם להראותו.

והנה בכל זה אמרו אמת והשיבו על מה שנצטוו.

והיה להם לאמר שהעם היושב עליה עז והערים בצורות, כי יש להם להשיב אמרי אמת לשולחם, כי כן צוה אותם: החזק הוא הרפה הבמחנים אם במבצרים,

אבל רשעים במלת "אפס", שהיא מורה על דבר אפס ונמנע מן האדם שאי אפשר בשום ענין, כלשון האפס לנצח חסדו (תהלים עז ט), ואין עוד אפס אלהים (ישעיה מה יד). והנה אמרו לו, הארץ שמנה

וגם זבת חלב ודבש והפרי טוב, אבל אי אפשר לבא אליהם כי עז העם והערים בצורות גדולות מאד וגם ילידי הענק ראינו שם :

לפי רמב"ן החטא היה כבר בשלב הראשון בו הם חיוו את דעתם על ההתכנות של כיבוש הארץ. ומילת המפתח היא 'אפס'.

פסוק כט כולל פירוט שלא היה חלק מן השליחות :

(כט) עֲמֶלֶק יוֹשֵׁב בְּאֶרֶץ הַנֶּגֶב וְהַחִתִּי וְהַיְבוּסִי וְהָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב בְּהָר וְהַכְּנַעֲנִי יוֹשֵׁב עַל הַיָּם וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן : וזאת מפרש רש"י :

רש"י [כט]:

עמלק יושב וגו' - לפי שנכוו בעמלק כבר הזכירוהו מרגלים כדי לייראם :

כלומר על פי רש"י, הפירוט הוא מגמתי ומטרתו לרפות ידיים.

- החטא בא לידי ביטוי בפרופורציות בין דברי משה ודברי המרגלים ביחס לארץ ולעם :

השוואה בין סדר ההוראות למרגלים של משה (בפס' יז-כ) לדיווח הראשון של המרגלים (בפס' כז-כט)

הדיווח הראשון של המרגלים (פס' כו-כח)	ההוראות של משה למרגלים (פס' יז-כ)
(כו) וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אותם דבר ואת כל העדה ויראום את פרי הארץ :	(יז) וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליתם את הקר. (יח) וראיתם את הארץ מה הוא ואת העם הישב עליה הקיזק הוא הרפה המעט הוא אם רב :
(כז) ויספרו לו ויאמרו באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש הוא וזה פריה :	(יט) ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה הוא אם רעה ומה הערים אשר הוא יושב בהנה הבמחנים אם במבצרים :
(כח) אפס כי עז העם הישב בארץ והערים בצורות גדלת מאד וגם ילדי הענק ראינו שם	(כ) ומה הארץ השמנה הוא אם רזה היש בה עץ אם אין והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ והימים ימי בכורי ענבים
(כט) עמלק יושב בארץ הנגב והחתי והיבوسی והאמרי יושב בהר והכנעני יושב על הים ועל יד הירדן	

משה שם דגש על הארץ והעם הוא עניין שולי. העיקר היא הארץ וטובה, אותה הבטיח ה' ואילו המרגלים מדגישים את הקושי להלחם בעם ובכך מעידים על חוסר האמונה שהי' יעזור להם לכבוש את הארץ .

ניתן לראות את הדברים בכמה דרכים :

- בכמה מילים משתמש משה לתאר את הארץ ובכמה את העם?
- במה מתחיל ובמה מסיים את דבריו?

שורש החטא על פי הרמח"ל במסילת ישרים פרק י"א - הוא הגאווה והכבוד:

" יתרה עליה חמדת הכבוד כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק, כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו. הנה ירבעם בן נבט לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבור הכבוד, הוא מה שאמרו ז"ל (סנהדרין קב): תפסו הקדוש ברוך הוא בבגדו ואמר לו, חזור בך ואני ואתה ובן ישי נטייל בגן עדן. אמר לו, מי בראש? אמר לו, בן ישי בראש. אמר לו, אי הכי לא בעינא. מי גרם לקרח שיאבד הוא וכל עדתו עמו? אלא מפני הכבוד, ומקרא מלא הוא (במדבר טז): ובקשתם גם כהונה. וחכמים ז"ל (במדבר רבא יח) הגידו לנו כי כל זה נמשך מפני שראה אליצפן בן עוזיאל נשיא והיה רוצה להיות הוא נשיא במקומו.

הוא שגרם לפי דעת חכמינו ז"ל אל המרגלים שיוציאו דבה על הארץ וגרמו מיתה להם ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסת הארץ, שלא יהיו הם נשיאים לישראל ויעמדו אחרים במקומם."

ההערה למורה - נשים לב כי הדוגמאות שמביא הרמח"ל כולם מופיעות בתכנים הנלמדים בכתה י' ולכן חשוב להתייחס אליהם ולהבין את היסוד עליו מדבר הרמח"ל לדורות.
 התלמידים צריכים לדעת את העקרון אותו מביא הרמח"ל + הדוגמאות ולא את לשונו.
 גישה אחרת ליסוד החטא תילמד בהמשך מתוך דבריהם של יהושע וכלב.

פרק יד [א-יב] - תגובות העם ומנהיגיו למרגלים

תגובת העם (פרק כד פסוקים א-ד):

א ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא: ב וילנו על משה ועל אהרן כל בני ישראל ויאמרו אליהם כל העדה לו מתנו בארץ מצרים או במדבר הזה לו מתנו: ג ולמה ה' מביא אותנו אל הארץ הזאת לנפל בחרב נשינו וטפנו יהיו לבו הלא טוב לנו שוב מצרימה: ד ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה:

תגובת העם:

שלב א'- [א]: בכי.

שלב ב'- [ב-ג]: התלונה- תוך הבעת תחושת מוות המתבטאת במילים: 'לו מתנו' וכן בטענה שבארץ הם יפלו בחרב.

שלב ג' [ד]: המסקנה- קריאה לשוב למצרים ובתוך כך, גם מרידה בהנהגה.

רש"י רואה במרידה הזו מרידה נגד משה ונגד הקב"ה כאחד:

רש"י [ד]:

נתנה ראש - כתרגומו נמני רישא, נשים עלינו מלך, ורבותינו פירשו לשון עבודה זרה:

תגובת המנהיגות, משה ואהרן, כלב ויהושע [פרק יד פסוקים ו-י]

(ה) ויפל משה ואהרן על פניהם לפני כל קהל עדת בני ישראל: (ו) ויהושע בן נון וכלב בן יפנה מן התרים את הארץ קרעו בגדיהם: (ז) ויאמרו אל כל עדת בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה טובה מאד מאד: (ח) אם חפץ בנו ה' והביא אותנו אל הארץ הזאת ונתנה לנו ארץ אשר הוא זבת חלב ודבש: (ט) אך בה' אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם וה' אתנו אל תיראם:

נשים לב כי בדבריהם מדגישים יהושע וכלב את האמונה בה' (פסוקים ח' – ט') ובכך הם מדגישים את מקור החטא של המרגלים: חוסר האמונה שלהם בה' שיוביל את העם לארץ ולנצחון על העם היושב בה.

דברי הרב חנון פורת [העמקה]

מי שאוהב את הארץ בכל ליבו וחש בכל מאודו כי "טובה הארץ מאוד מאוד", מוצא בנפשו את הכוחות לגאלה מידי נוכרים כדרך שימסור האדם את נפשו כדי לגאול את אשתו או את בנו מ'נהר פרא' המאיים לבלעם. אמר פעם אחד מגדולי הפילוסופים: "מי שיש לו 'מה' גדול, לא יבצר ממנו כל 'איך' בדרכו אל ה'מה'. (מעט מן האור, במדבר 109)

תגובת ה':

י וַיֹּאמְרוּ כָּל הָעֵדָה לְרֹגֹם אֹתָם בְּאַבְנִים וּכְבוֹד ה' נִרְאָה בְּאַהֲל מוֹעֵד אֵל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: יא וַיֹּאמֶר ה' אֵל מֹשֶׁה עַד אָנֹכָה יִנְאַצְנִי הָעָם הַזֶּה וְעַד אָנֹכָה לֹא יֵאֱמִינוּ בִּי בְּכֹל הָאֵתוֹת אֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְּקִרְבּוֹ: יב אֲכַנּוּ בַדְּבָר וְאוֹרְשָׁנוּ וְאַעֲשֶׂה אֹתְךָ לְגוֹי גְדוֹל וְעַצוֹם מִמֶּנּוּ:

נשים לב כי תגובת ה' מופיעה אחרי כוונת העם לרגום באבנים את יהושע וכלב אחרי דבריהם הדורשים בטחון בה'.
כך גם מפרש ספורנו:

ספורנו [יא]:

עד אנה ינאצוני - עד איזה גבול מהבזוי אסבול שיבזוני:
ועד אנה לא יאמינו בי - עד איזה גבול מהפלאות אעשה קודם שיבטחו בי וישענו על דברי:

פרק יד [יג-מה] - תפילת משה המתקת העונש וחטא המעפילים

תפילת משה (יג-כ)

יג ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים כי העלית בכחך את העם הזה מקרבנו: יד ואמרו אל יושב הארץ הזאת שמעו כי אתה ה' בקרב העם הזה אשר עין בעין נראה אתה ה' ועננך עמד עליהם ובעמד ענן אתה הלך לפניהם יומם ובעמוד אש לילה: טו והמתה את העם הזה כאיש אחד ואמרו הגוים אשר שמעו את שמעך לאמר: טז מבלתי יכלתי להביא את העם הזה אל הארץ אשר נשבע להם וישחטם במדבר: יז ועתה יגדל נא כח אדני כאשר דברת לאמר: יח ה' ארך אפים ורב חסד נשא עון ופשע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים: יט סלח נא לעון העם הזה כגדל חסדך וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה: כ ויאמר ה' סלחתי כדברך:

בתפילת משה שני מרכיבים:

טענה א (פסוקים יג-טז): כליית ישראל תהיה חילול שם ה' בעולם.

טענה ב (פסוקים יז-יט): הזכרת יג' מידות על מנת לבקש רחמים וסליחה לעם.

למשמעות הזכרת יג מידות בתפילת משה [יש ללמד פרשן אחד מתוך הפרשנים המובאים]:

רש"י יד, יז-יח:

כאשר דברת לאמר - ומהו הדבור: ה' ארך אפים, לצדיקים ולרשעים.

כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שהיה יושב וכותב ה' ארך אפים.

אמר לו: לצדיקים.

אמר לו הקב"ה: אף לרשעים.

אמר לו: רשעים יאבדו.

אמר לו: חייך שתצטרך לדבר.

כשחטאו בני ישראל בעגל ובמרגלים נתפלל משה לפניו בארך אפים,

אמר לו הקב"ה: הלא אמרת לי לצדיקים.

אמר לו: והלא אמרת לי אף לרשעים.

ראב"ע יד, יז:

יגדל נא - קרוב מאריכות אפים. כי כל מי שהוא ארך אפים, יש לו כח גדול לשבור כעסו.

והעד: כאשר דברת, שאתה ארך אפים.

תפילת משה [העמקה]

להעמקה ניתן להשוות לתפילת משה על חטא העגל בשמות לב ט- יד. ושמות לד ה'-ח'. בהשוואה כדאי לתת דגש לתוכנם של י"ג מידות + השוואה בין שתי התפילות ומשמעותן. להעמקה נוספת ב"ג מידות, ראו הקשר רחב.

תשובת ה' לתפילת משה רבנו- והמתקת העונש (פרק יד פסוקים כט-לט):

כו וידבר ה' אל-מֹשֶׁה וְאֶל-אַהֲרֹן לֵאמֹר: כו עד-מָתִי לְעֵדָה הָרַעָה הַזֹּאת אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי אֶת-תְּלֹזֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִמָּה מְלִינִים עָלַי שָׁמַעְתִּי: כח אָמַר אֱלֹהִים חִי-אֲנִי נָאִם ה' אִם לֹא כִּי אֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנִי בִּן אֲעֲשֶׂה לָכֶם: כט בַּמִּדְבָּר הִזָּה יִפְּלוּ פְּגָרֵיכֶם וְכָל-פְּקָדֵיכֶם לְכָל-מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֲשָׂרִים שָׁנָה וּמֵעֵלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי: ל אם-אֵתֶם תִּבְּאוּ אֶל-הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי אֶת-יָדֵי לְשַׁבֵּן אֶתְכֶם בָּהּ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְנֶה וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון: לא וְטַפְּכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבֹו יִהְיֶה וְהִבִּיאתִי אֹתָם וַיִּדְעוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ: לב וּפְגָרֵיכֶם אֵתֶם יִפְּלוּ בַּמִּדְבָּר הַזֶּה: לג וּבְנֵיכֶם יִהְיוּ רַעִים בַּמִּדְבָּר אַרְבָּעִים שָׁנָה וְנִשְׂאוּ אֶת-זְנוּתֵיכֶם עַד-תֵּם פְּגָרֵיכֶם בַּמִּדְבָּר: לד בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר-תִּרְתֶּם אֶת-הָאָרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת-עֹנֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעַתֶּם אֶת-תְּנוּאַתִּי: לה אֲנִי ה' דִּבַּרְתִּי אִם-לֹא וְזֹאת אֲעֲשֶׂה לְכָל-הָעֵדָה הָרַעָה הַזֹּאת הַנּוֹעֲדִים עָלַי בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתְּמוּ וְשֵׁם יָמָתוּ: לו וְהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר-שָׁלַח מֹשֶׁה לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ וַיָּשׁוּבוּ (וַיִּלּוּנוּ) וַיִּלְּנוּ עָלָיו אֶת-כָּל-הָעֵדָה לְהוֹצִיא דָבָר עַל-הָאָרֶץ: לז וַיִּמְתּוּ הָאֲנָשִׁים מוֹצְאֵי דְבַר-הָאָרֶץ רַעָה בַּמַּגִּפָּה לִפְנֵי ה': לח וַיהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון וְכָלֵב בֶּן-יִפְנֶה חִיוּ מִן-הָאֲנָשִׁים הָהֵם הַהֹלְכִים לְתוֹר אֶת-הָאָרֶץ: לט וַיִּדְבַּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד:

ה' נענה לתפילת משה רבנו, ואינו משמיד את העם אך העונש לדור החוטא נשאר במהותו. דבר ה' מתואר בשני שלבים: כ-כד תיאור העונש לדור יוצאי מצרים בתמציתיות תוך הזכרת מעלתו המיוחדת של כלב, כח-לה פירוט של העונש והוא מוצג כפי שנראה להלן בדרך של 'מידה כנגד מידה'.

העונש כמידה כנגד מידה לחטא המרגלים

בסיס העונש : מידה כנגד מידה :

(כח) אָמַר אֱלֹהִים חַי אֲנִי נְאֻם ה' אִם לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֹן אֶעֱשֶׂה לָכֶם.

עונשם	החוטאים	
אם-לא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנֵי כֹן אֶעֱשֶׂה לָכֶם :		
כֵּן בְּמִדְבַר הַזֶּה יִפְלוּ פְגָרֵיכֶם וְכָל-פְּקֻדֵיכֶם לְכָל-מִסְפָּרְכֶם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמַעְלָה אֲשֶׁר הִלִּינְתֶם עָלַי :	יד, ב לו-מִתְנֵנוּ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אוֹ בְּמִדְבַר הַזֶּה לו-מִתְנֵנוּ	מוות במדבר
וְטַפְכֶם אֲשֶׁר אָמַרְתֶּם לְבַז יִהְיֶה וְהִבִּיאֲתִי אֲתֶם וְיָדְעוּ אֶת-הָאֶרֶץ אֲשֶׁר מְאַסְתֶּם בָּהּ :	יד, ג וְלָמָּה ה' מְבִיא אֶתְנוּ אֶל-הָאֶרֶץ הַזֹּאת לְנַפֵּל בַּחֶרֶב נְשִׁינֵנוּ וְטַפְנֵנוּ יִהְיוּ לְבַז הַלֹּזָא טוֹב לָנוּ שׁוֹב מִצְרַיִמָּה :	הבנים יכנסו לארץ ולא יהיו "לבז"
בְּמִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר-תִּרְתְּסוּ אֶת-הָאֶרֶץ אַרְבָּעִים יוֹם לְשָׁנָה יוֹם לְשָׁנָה תִּשְׂאוּ אֶת-עֲוֹנוֹתֵיכֶם אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיִּדְעֶתֶם אֶת-תְּנוּאַתִּי :	יג, כה וַיֵּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאֶרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם :	40 שנה כנגד 40 יום

מיומנות בלימוד תנ"ך : [מידה כנגד מידה](#) :

השפעת תגובת העם לדורות

תענית דף כ"ט ע"א :

וכתיב 'ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא'. אמר רבה אמר רבי יוחנן : אותו הלילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא : אתם בכיתם בכיה של חנם – ואני קובע לכם בכיה לדורות.

העמקה :

- מקור לכך בכתוב בתהילים, מזמור קו :
- (כד) וַיִּמְאַסּוּ בְּאֶרֶץ חֲמֻדָּה לֹא הֶאֱמִינוּ לְדַבְּרוֹ :
- (כה) וַיִּרְגְּנוּ בְּאֶהְלִיָּהֶם לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה' :
- (כו) וַיִּשְׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל אוֹתָם בְּמִדְבַר :
- (כז) וְלַהֲפִיל זֶרְעָם בְּגוֹיִם וּלְזָרוֹתָם בְּאֶרְצוֹת :

הערה למורה : שימו לב כי המושג 'בכיה לדורות' הפך למטבע לשון למשהו שברגע התהוותו הפך להיות משהו שישפיע ויהיה בסיס לבעיה שתמשך להשפיע לטווח ארוך (תקנה שתוקנה, בנין שנבנה בלי תכנון וכו')

תגובת העם לעונש - חטא המעפילים

(לט) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְאַבְּלוּ הָעָם מְאֹד: (מ) וַיִּשְׁכְּמוּ בַבֶּקֶר וַיַּעֲלוּ אֶל רֹאשׁ הַהָר לֵאמֹר הֲנִנוּ וְעַלִּינוּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר ה' כִּי חָטָאנוּ: (מא) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לָּמָּה זֶה אַתֶּם עֹבְרִים אֶת פִּי ה' וְהוּא לֹא תִצְלַח: (מב) אֵל תַּעֲלוּ כִּי אֵין ה' בְּקִרְבְּכֶם וְלֹא תִנְגַּפוּ לִפְנֵי אֵיבֵיכֶם: (מג) כִּי הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי שָׁם לִפְנֵיכֶם וַנִּפְלְתֶם בְּחֶרֶב כִּי עַל בֶּן שָׁבָתֶם מֵאַחֲרֵי ה' וְלֹא יִהְיֶה ה' עִמָּכֶם: (מד) וַיַּעֲפְלוּ לְעֹלוֹת אֶל רֹאשׁ הַהָר וְאַרְזֵן בְּרִית ה' וּמֹשֶׁה לֹא מָשׁוּ מִקְרֵב הַמַּחֲנֶה: (מה) וַיֵּרֶד הָעַמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בְּהָר הַהוּא וַיָּבוֹס וַיִּכְתּוּם עַד הַחֲרָמָה:

- מהי התגובה הבאה של העם?
- מה נוכל ללמוד על אופיו של העם? מהי הטעות שלהם?

העמק דבר [מ]:

וישכימו בבוקר וגו' - רצו לשוב מעין החטא. וקבלו על עצמם למסור נפשם על הכניסה לארץ גם שלא בצירוף ארון ה' ומשה: (מא) למה זה אתם עוברים וגו' - אע"ג שטוב לתקן החטא בדבר שחטא אבל לא מקום שהתשובה עצמה ג"כ נגד דבר ה'

העמקה

ניתן למצוא משמעות בכך שהמעפילים מובסים דווקא על ידי עמלק, אותו עמלק שבשמו הפחידו המרגלים את העם, אותו עמלק שנלחם בהם בצאתם ממצרים. כאשר אינם ראויים (ואתה עיף ויגע ולא ירא א-להים') העמלקים יכולים לנצח אותם.

הקשר רחב [רשות]

מרגלים שונים בסיפורי התנ"ך

מרגלי משה ביעזר (במדבר כא, לב),
 מרגלי יהושע ביריחו (יהושע פרק ב),
 מרגלי יהושע בעי (שם ו, ב) ;
 המרגלים שנשלחו לכבוש את ליש (שופטים יח, ב).
 שימו לב, הרמב"ן מזכיר דוגמאות אלו בפירושו

השתקפות סיפור המרגלים במקרא

המלצה: מאמרו של הרב מדן על ההבדלים בין תיאור השליחות של המרגלים במדבר ובין תיאור

תוצאות חטא המרגלים: במדבר כו, סה; דברים א, יט-מו; דברים ב, יד; תהילים קו, כד-כז
 התוצאות הנוגעות למשה: דברים ג, כה-כח; דברים ד, כא
 התוצאות הנוגעות לכלב: יהושע יד, ו-יז
 מצב דומה לחטא המרגלים: במדבר לב, ה-יד

הקשר אישי [רשות]

על פחד וביטחון בה' – מה ה' מצפה מאיתנו בחיי היומיום?
ממה אנחנו פוחדים? ועל מה יש מקום לבטוח בה'? ומתי יש מקום להשתדלות?
בעקבות המעפילים: האם אפשר 'להכריח' את הקב"ה לשנות את גזירתו? מתי כן? מתי לא?
האם אנחנו יודעים לקבל 'לא' בתור תשובה?
עיתוי ("אשר פריו יתן בעיתו")
אותו המעשה הרצוי (העלייה לארץ) לא יתקבל, בגלל העיתוי הלא רצוי.
ועוד בעניין זה מעט מן האור, במדבר, עמודים 127-128